

קרון הניקיון מעלה אבק

מאות מיליוני שקלים מצטברים מדי שנה בקרון לשמירת הניקיון • אבל המשרד להגנת הסביבה טרם ניסח קריטריונים לניצול הכסף ומערים קשיים ביוקורטיים בפני אלו שאמורים להשתמש בו

סביבה עולמית

GettyImages: illry

באירופה מיחזור הוא חובה, לא זכות

באירופה עוגן ניהול הפסולת הביתית במספר תקנות, שכוללות רמות שונות וקובעות יעדים שיישאו שאל יכולה רק להתקנא בהם. הרמה הראשונה היא מתווה כולל לפסולת הרגילה ולפסולת מסוכנת, הרמה השנייה עורקת סקת בהטמנה ובהפקת אנרגיה מפסולת, ובמקביל קיימת תקנה לצמצום ההשפעות הסביבתיות השליליות של אתרי הטמנה. אותן ממטרות תקנה זו היא להפחית את פליטות גז המתאן, כדי לסייע לצמצום ההתחממות הגלובלית. זאת, על ידי הקטנת כמות הזבל האורגני המועבר להתמנה – באמצעות מיחזור, מיון והשבה.

מה מחלא את כיסי קרון הניקיון? הכנסות בחודשים ינואר-אוגוסט 2008

חשבון שוטף	מתיכן הכסף?	כמה הצטבר?
חוק הפיקדון	קנסות וברירות המשפט עבור חוקים שבאחריות המשרד	21.5 מיליון שקלים
היטל ההטמנה	כספים שהתקבלו מתוקף חוק הפיקדון לנקבוקים	69 מיליון שקלים
	כספים שנגבו עבור הטמנת אשפה בדחבי הארץ	72.5 מיליון שקלים

סה"כ: 163 מיליון שקלים ב-8 חודשים

יפני נתוני המשרד להגנת הסביבה

היא ביוקורטיה ומקצועיות. היה צריך להכין תוכניות למימוש הכסף עם גביית היטל ההטמנה. זה לא קרה. כיום מקשים על הרשויות לקבל תקציב מהקרון.

"מבטיחים לפשט את התהליך"

כמשרד לאיכות הסביבה מסבירים ש"ניצול כספי היטל ההטמנה ייעשה בשני שלבים. השלב הראשון, שהמועד האחרון להגשת בקשות בו הסתיים ב-5 באוקטובר, מתייחס להקמת תשתיות למיחזור ולטיי פול בפסולת. התוכנית אינה כרוכה בשיקולי בחירות. הסיבה לרדידת הבקשה בחיפה היתה שפרויקטים ממין זה יועדו לשלב השני, שאמור להתפרסם במהלך חודש נובמבר. הקריטריונים לרשויות המקומיות יישארו בוחבמבר. בנוסף יורחב הסייע ליוזמים פרטיים וכן לפעולות חינוך נרחבות. באשר לטענה כי הטפיס מסורבלים – המשרד נערך לפשט חלק מהתהליך ולהסיר נתונים שאינם רלוונטיים להצעות".

המשרד לא מגובש. הוא מספר על דוגמה ספציפית שבה "ברקנו, עם מוסר שמואל נאמץ שבטכניון, תוכנית להפדרת אשפה (בין פסולת מוצקה שאינה מכילה מרכיבים אורגניים – קרטון, נייר, פלסטיק וכדומה, לבין פסולת רוטבה – שאריות המזון, חיתך לים חדיפעמיים וגום גינה קל – ד"ל) בשכונת נווה שאנן בחיפה, בשאיפה שתהווה מודל לערים אחרות. רצינו להגיע לשלב ביצועי ב-2009, וראינו שניתן להגיע לרווח בתוך מספר שנים. במשרד אמרו שצריך אישור של מועצת העיר ושאי אפשר לעשות זאת כי יש בחירות".

אשבל מתוסכל: "הגשנו רעיון נועז, והמשרד נוהג בשמרנות. בגלל שלא רצינו לוותר על הכסף, נאנסנו להגיש בקשה שבלונית, משהו שמרני שלא יהווה מהפכה בתחום". בעיה אחרת שהוא מעלה היא הסר"בול הביוקורטי. אבי נוביק, מומחה לפסולת מחברת "שדרג" לניהול פתרונות סביבתיים, מסביר ש"הבעיה

אין כסף" – זה היתרון השכיח של ממשלות ומי שרדים שמנסים להסביר כישלון. אבל איוה הסבר יש כשדווקא קיים כסף, והרבה, ולא נעשה בו שימוש? בקרון לשמירת הניקיון שברשות המשרד להגנת הסביבה נאספו מאות מיליוני שקלים, אבל קריטריונים ברורים להוצאת סכומי הענק – טרם נוסחו. מטרת נעלות דווקא יש, ולמככר: בראשית דרכה של הקרון, בשנות ה-80 של המאה הקודמת, הוחלט שכספיה ישמשו ל"איכות נאותה של הסביבה" – לשמירה על הניקיון, למניעת השלכת פסולת, למיחזור, למניעת מיפגעים, להגנת חופים ועוד. היום הקרון היא מבחן בנרות למשרד להגנת הסביבה: אם הוא יכול לנהל סכומי כסף אדירים ללא התערבות האוצר? בפועל, הכסף נערם, אבל אין תוכנית אופרטיבית לניצולו.

כסף יש, ניצוטים – אין

ההתחלה, כרגיל, היתה מבטיחה: שוחרי איכות הסביבה תלו תקוות בחוק לשמירת הניקיון מ-1984, שהיה הצעד הראשון ביישום התיאוריה ההגיונית, לפיה יש צורך במנגנון שיתעל כספים למטרות מוגדרות היטב של ניקיון הארץ. החוק קבע שכספי קנסות שהוטלו על מזהמים יופנו לתיקון הנוק שנגרם ברשות הרבים, וכן שהכספים ירוכזו בקרון סביבתי ייעודית. התשתית לקרון נוסדה ב-1986, ועד 2001 היא ניה בעיקר מקנסות על הטלת אשפה בניגוד לחוק ומהיטל השימוש בבקבוקי מסקה חרפעמיים. ב-2001, בעקבות חוק הפיקדון, נוספו קנסות חריגה מייעדי האיסוף של תאגיד המיחזור, וכיום מיליונים רבים נגבים מהיטל הטמנת פסולת. רק כדי להמחיש את כמות הכסף האדירות שמעלות אבק: בשנת 2008 בלבד, כספי היטל ההטמנה לברם יכניסו לקרון כ-100 מיליון שקלים.

"ביוקורטיה וחוסר מקצועיות"

אז מה עושה המשרד להגנת הסביבה עם כל הכסף הזה? בינתיים, לא הרבה. הקריטריונים להוצאת הכסף, פים שהיו יכולים להיות מפורסמים מומן, טרם נקבעו. בחודש מאי האחרון פורסמו, סוף סוף, הקריטריונים והנהלים במרחב הפנימי-עירוני לרשויות המקומיות, שמבקשות החורים תמורת הגשת תוכנית-אב להתמודדות עם סוגיות סביבתיות. גם כאן, מתברר, בשטח העיניינים לא ממש ורודים, והביוקורטיה מנצחת. גיל אשבל, מנהל אגף תברואה בעיריית חיפה, מפרט: "הקרון בעייתית, ותחושה, למרבה הצער, היא

כדי לעמוד ביעדי המיחזור, גרמניה הנהיגה מדיניות שלפיה היבואנים והמפיצים אחראים למיחזור

כלומר, באירופה מונחים כמו קומפוסטיה והפקת ביוגז אינם הצעה, אלא חובה. תקנון שנקבע ב-1999 קבע יעדים ברורים: בתוך חמש שנים נדרשה הפחתת הפסולת העירונית האורגנית ל-75 אחוזים מכמותה ב-1995, בתוך שמונה שנים ל-50 אחוזים, ובתוך 15 שנה לכל היותר – ל-35 אחוזים. עד כה, יעדי התרבות הרשגו (עם זאת, עבור חלק מחברות האחרות קיימות נסיבות מקלות, כתלות במערכת ניהול הפסולת הקיימת במדינה עם הצטרפותה לאיחוד).

תקנון אחר קובע יעדי מיחזור לשנים 1996-2001: מיחזור של 50-65 אחוזים מפסולת הארץ זרה, ומתוך זה מיחזור של לפחות 15 אחוזים מכל חומר (וכוכית, פלסטיק, נייר וקרטון, מתכת, עץ ועוד). גם כאן, מיותר כמעט לציין, עמרו ביעדים. בגרמניה מונהגת מדיניות של "אחריות מוצר": האחריות למיחזור המוצר מצויה על היצרן, היבואן והמפיץ גם לאחר השימוש.

מיחזור אשפה: הגרסה הביתית

איך עושים קומפוסט מפסולת אורגנית?

מוצפת במים וכן מאווררת מספיק – לקבלת תהליך פירוק טוב (אווריר ומים דרושים לתהליך הריקבון). הגום שמנחיים למטה מסייע בניקוח עורפי הנחלים. בשלב הראשון של התהליך צריכה הערימה להגיע לטמפרטורה של 70 מעלות צלזיוס, כדי שהובל יהפוך לעיסה רשנה, לחה ואוורירית. הקומפוסט יהיה מוכן לאחר כשלושה-חמישה חודשים. הניחוח המתקבל טרי וצבעו חום-שחור עשיר. עם הזמן, ניתן להוציא את החומר המוכן מהארמה.

מקירות הבית והדווקא מבעלי חיים, שעלולים לזוהם את התערובת בוורידים. כל מה שצריך לעשות זה להניח גום שיחים בתחתית ומעליו לשפוך את כל הפסולת האורגנית: קליפות ביצים, שאריות ירקות ופירות, מוצרי חלב שפג תוקפם, ניירות מסוגים שונים, גום רשא ועוד. עדיף לחתוך את הזבל דק ככל האפשר, ויש להשקות מדי פעם את הערימה וללוש אותה פעם בשבוע באמצעות מערד או מגרפה. הערימה צריכה להיות לחה אך לא

קומפוסט ביתי מייצרים דשן ומקלים על הזבלות